

DET LEVENDE I DØDEN

Av Rita Marhaug

Skulptur hugget i stein eller støpt i bronse har gjennom årtusener fastholdt menneskekroppen som bestandig og uforanderlig. En forestilling som overskrider vår virkelige erfaring av kropp som plastisk og foranderlig. Nettopp dette er den magiske tiltrekningen: å fastholde det forgjengelige i en tredimensjonal avbildning.

Spenningsforholdet mellom den evige, men døde skulpturen og det korte menneskelivet har vært en kilde til religiøse forestillinger, og et sentralt materiale for kunstutfoldelse, både innenfor og utenfor religiøse rammer.

Kritosguttens¹ myke kurver fremkalt i den harde marmoren eksemplifiserer et endepunkt i den greske kulturens sammenfatning av det sanne, det god og det skjønne i ett bilde.

Mine tidligste væskeverk hadde sitt utspring i kroppens naturlige funksjoner: kvinnens menstruasjon. Beveggrunnen var min eldste datter og venninnene. Kunst som fikk mye oppmerksomhet i den norske kunststoffentligheten på -90 tallet var slacker-inspirert. Fokuset var rettet mot unge menns identitet og selvforståelse. Typiske maskuline subkulturelle roller og estetiske praksiser som svart-metall musikk og skating ble et yndet motiv. Posisjoner som må sies å stå i opposisjon til tradisjonelle voksenroller, til og med posisjoner som stritter imot det voksne og forblir i infantile, uansvarlige modus.

Opplevelsen av jentene på terskelen til tenårene mot slutten av -90tallet hadde et motsatt fortegn. Deres holdninger og handlinger uttrykte et ønske om å bli voksne og skape sine egne liv. 12-åringene viste frem sine innkjøpte pakker med sanitetsbind på skrivepulten. Et tydelig bevis på transformasjonen fra barn til voksen. En kontrast til for eksempel Knut Åsdams pregnante videoverk *Pissing* fra -95 som så tydelig manifesterer en maskulin angst for voksenlivet. Karakteren pisser i buksene bokstavelig talt.

Dyptgående kroppslige forandringer i tenårene er forbundet med både glede og angst. Ikke minst er transformasjonene tydelige påminninger om kroppens plastisitet og foranderlighet, helt utenfor vår vilje. Den er bud om livet som kommer, men også dødens endepunkt. Blodet som gjennomstrømmer alt vev i kroppen har også denne doble betydningen. I kroppen er det liv, renner for mye ut blir det død.

Den europeiske sivilisasjonen strekker sine linjer tilbake til minoisk og egyptisk høykultur. Kunnskap om denne fjerne fortiden har vi gjennom rester av arkitektur, objekter og bilder. Kroppens liv og kroppens død er hovedelement vi kan lese i disse tilfeldig bevarte kildene. Å fastholde kroppen både som bilde og i seg selv² kan synes som en garanti for både livet og

¹ The marble **Kritios Boy** or **Kritian Boy** belongs to the Early Classical period of [ancient Greek sculpture](#); "the first beautiful nude in art", as [Kenneth Clark](#) thought,^[1] it is a precursor to the later classical sculptures of athletes. The Kritian Boy is thus named because it is attributed on slender evidence to [Kritios](#) who worked together with [Nesiotes](#) (sculptors of *Harmodius and Aristogeiton*) or their school, from around 480 BC. The statue is considerably smaller than life-size at 1.17 m (3 ft 10 ins).(Wikipedia)

² **Mumier** er døde og mer eller mindre intakte menneske- eller dyrekropper der den naturlige forråtnelsesprosess er blitt stanset som et resultat av fysikalske eller kjemiske omstendigheter. Denne prosessen kalles mumifisering. For at et lik skal kunne bli til en mumie, må den naturlige bakterielle forråtnelsesprosessen holdes tilbake. Dette kan skje ved mangel på surstoff, eller ved uttørking, sterk kulde eller ved bruk av visse kjemikalier.

døden. Å fastholde, å gi fysisk form synes prekært. En fysisk form som strekker seg ut over det flyktige, foranderlige, flytende. Former av stein og bronse varer gjennom århundrer. Ritualenes former har forsvunnet for oss, bare noe har passert videre i form av fragmenter i bilder og mytiske fortellinger, alt omsluttet av stillhet.

DØDEN I DET LEVENDE

Kroppen har en fundamental dobbelthet: liv og død, subjekt og objekt. «Av jord er du kommet. Til jord skal du bli. Av jorden skal du igjen oppstå» kjente ord fra Den norske kirkes begravelsesritual. Igjen forestillinger i vår kultur om den fysiske kroppens forgjengelighet men potensielle frelse gjennom troen for å kunne gjenoppstå som fysisk kropp på dommens dag.

I *Puls* hadde jeg et ønske om å lage et bilde der verden, som natur og kultur, strømmer gjennom kroppen. Universitetsbibliotekets postmoderne hageanlegg var rammen rundt denne hendelsen mai-12. Fem liter grønn væske i beholdere ble stropet til et av parkens frodige trær av min hvitkledd karakter. Deretter ble sondeslangene fra posene ført inn under de hvite klærne ved kroppsåpningene inklusiv munnen. Karakteren blir dermed gjennom de to meter lange slangene bundet til treet. De fem klemmene ble åpnet og i løpet av 30 minutter tømtes væsken og farget det hvite grønt.

Blod kontra klorofyll mot hvitt skaper begge sterke visuelle kontraster, men har ulike tolkningsrom.

NORWEGIAN LIQUID

En maksimal kontrast både visuelt og språklig finner vi mellom svart og hvitt. Performanceserien *Norwegian Liquid* har blitt utviklet over flere år. Kroppens hud er grensesnittet mellom individ og verden. Identitet i ulike sammenhenger har vært et omdreiningspunkt i kunstproduksjonen min. I de tidlige arbeidene med fokus på feminitet og maskulinitet, barn og voksen.

I *Norwegian Liquid* er det identitet i spennet mellom individ og nasjon jeg ønsker å bearbeide. Vår nasjonale og individuelle selvforståelse står ofte i kontrast til hverandre. Det samme kan sies om realitet og forestilling om nasjon så vel som person: Norge fremstår som et land av uberørt natur samtidig som vi er den syvende største petroleumseksportør i verden. Individet finner seg i spennet mellom tradisjonell nøyshetskultur med røtter i bygdenorge og det grenseløse internasjonale postindustrielle infotainmentsamfunnet.

Å la den svarte oljen trenge ut gjennom den hvite påkledningen til karakteren min, har likheter til tidligere nevnte *Puls*. Scenen er imidlertid en helt annen denne sommerdagen i 2011: en av de mange strendene på Gimsøya i Lofoten med utsikt mot Norskehavet og områdene Nordland VI, VII og Troms II³, der kampen mellom oljeutvinning og verneinteresser har stått de siste årene.

Rituelle mumier De mest kjente mumiene er de som har blitt mumifisert med hensikt. Dette gjelder spesielt de egyptiske mumiene. I egyptisk kultur trodde man at kroppen var hjem for menneskets *Ka* som var uunnværlig i etterlivet. Her ble magen åpnet og mange organer ble fjernet. De tømte kroppene ble deretter dekket i natron, for å gjøre dehydreringsprosessen raskere og for å unngå forråtnelse.

³Hovedkonklusjon fra «Petroleumsressurser i havområdene utenfor Lofoten, Vesterålen og Senja» rapport bestilt av Oljedirektoratet på vegne av den norske regjeringen.
http://www.regjeringen.no/Upload/MD/Vedlegg/hav_vannforvaltning/Forvaltningsplanen_Barentshavet/rapporter/OD_seismikk_rapport_150410.pdf

Oljen fortrenger det hvite med det svarte, som også etter hvert farger hud og sandstrand. Fem liter til sammen renner ut, tilsvarende blodvolumet hos en voksen person. Deretter beveger karakteren seg baklengs ut i havet og oppslukes av bølgene. I sluttscenen er kroppen skylt opp på standen.

Året etter er strategien endret og situasjonen både mer realistisk og surrealistisk. Mitt gamle emaljerte badekar er plassert i båtstøa på eiendommen som ligger badet i solskinn en sein julidag 2012 på nordsiden av Vestvågøy. Karet er fylt med et fat olje⁴. Karakteren ankommer den vesle hvite stranden og lar seg senke helt ned i den svarte væsken. Opp og ut av karet, vasser hun ut i sjøen og legger på svøm.

Denne badescenen ble gjenskapt i Bonington Gallery⁵ til utstillingsåpningen 8. januar -13 med stort publikum til stede, en svært forskjellig kontekst fra seks måneder tidligere. At hendelsen utspilte seg i galleriet med all sin fysiske tilstedeværelse, ikke minst lukten fra oljen, ga andre assosiasjoner og tolkningsrammer enn situasjonen utspilt i Lofoten.

Oljepolitisk økonomi var ikke fremmed referanse for et engelsk publikum, men mer eksistensielle eller abstrakte sider ved verket kom tydeligere til uttrykk innenfor galleriveggene. Forholdet mellom det faste og det flytende, oljen og kroppen, den tørre, lyse huden og den våte, blanke oljen, kan aktivisere en uro i begrepspar som svart-hvitt og subjekt-objekt i betrakteren.

VI MERKER VERDEN

I forlengelsen av *Norwegian Liquid* arbeidene har andre prosessuelle materialer og situasjoner begynt å vokse frem. Forholdet mellom oksygen og karbon i våre livsprosesser, tydeligst eksemplifisert gjennom pusten er i disse dager tema for kunstneriske utprøvinger. Enda mer umerkelig en væske som renner inn og ut av kroppene våre, er luften vi puster inn og ut. Luften, oksygen og karbondioksid, som forbinder de store organismesystemene sammen.

I utstillingen *Liquid Bodies, Solid Minds* vil ulike elementer, noen tidligere brukte andre nye, inngå i en større organisk installert helhet sammen med kollega Kelly sine verk. Sort olje vil sive ut gjennom galleriveggen og farge det hvite gulvteppet som delvis kler fondveggen og gulvet i svart etter som utstillingsperioden går. De tilstøtende veggene har fått kunstnerens hudfarge, en performance på åpningskvelden vil transformere en svart karakter til hvit, og svevende kondomer vil leve sitt eget liv i rommet, mens St Bernardshunden rolig vokter utstillingen fra sitt svarte, sirkulære teppe.

Utfordringen ligger fortsatt i å gi et poetisk språk til så vel abstrakte som konkrete politiske og økonomiske fenomen i en kompleks verden. Ønsket er at det kunstneriske resultatet kan gi refleksjonsrom for betrakteren.

Rita Marhaug, juni 2013

⁴ International measurement for trading raw petroleum oil is in barrels. One British barrel equals 42 US gallons of 158,987 liter

⁵ Nottingham Trent University sitt utstillingsrom der kollega Traci Kelly og jeg åpnet utstillingen *From Where I Stand I Can See You*. Utstillingen sto frem til 9. februar.